

Upptäck NPF inom småbarnspedagogiken

21.3.2025 kl. 12.00–13.30

Framtidstro
Omtanke
Integritet

Utmanande beteende hos barn under skolåldern

21.3.2025

Sanna Karuvaara

Sakkunnig inom barn- och familjearbete

Sjukvårdare och neuropsykiatrisk coach

Barnvårdsföreningen

Utmanande beteende

sparkar och slår

svårt att sitta stilla

avbryter

vägrar

kastar saker

äter selektivt

trotsar

följer inte
instruktioner

utbrott

rastlös, byter
snabbt syssla

följer inte regler

låser sig

ropar och rusar

bråkar om
kläder

lyssnar inte

beaktar inte andra

Neuropsykiatriska funktionsvariationer

I bakgrunden kan finnas en neuropsykiatrisk funktionsvariation eller drag av det

Diagnostiseras sällan hos barn under skolåldern

Neuropsykiatriska funktionsvariationerna är medfödda och symtomen syns redan hos små barn

Omgivningen inverkar på hur symtomen framträder

Symtomen kommer i uttryck i beteende och i växelverkan mellan den vuxna och barnet

Neuropsykiatri

Kärnsymtom

- Adhd
- Autismspectrum
- Tourette

Utvecklingsrelaterade
störningar i hjärnans
funktioner

+ Samtida symtom (bl.a avvikelser i sinnesreglering, läs- och skrivsvårigheter, inlärningssvårigheter)

+ Sekundära symtom (beteendeproblematik, emotionella störningar)

Utmanande beteende

Ouppmärksamhet

- Svårt att reglera uppmärksamheten
- Särskilt svårt att koncentrera sig på tråkiga saker
- Verkar inte lyssna
- Svårt att följa instruktioner och regler
- Glömmer bort sig
- Kommer inte i gång

Utmanande beteende

Överaktivitet

- Svårt att reglera aktiviteten
- Klättrar och springer även då det är olämpligt
- Svårt att komma till ro och somna
- Talar mycket, överaktivitet inombords

Utmanande beteende

Impulsivitet

- Verkar agera utan att tänka på följderna
- Verkar inte lära sig av sina misstag
- Svårt att vänta, t.ex att få svara eller på sin speltur

Avvikelser i sinnesprocessering

Sinnen: hörsel, syn, känsel, smak, lukt, balans och muskel

• Överkänslighet

- Undvikande eller motvilja vid påklädning och tvätt
- Utmaningar med ätandet, t.ex ensidig mat eller obehag för större bitar
- Reagerar starkt på ljud eller ljus
- Våldsamt beteende vid belastning

• Underkänslighet

- Gillar spända kläder, tyngd på kroppen och trånga ställen
- Känner sämre klott på kroppen, kyla eller värme
- Passivitet, låg vakenhet

• Sinnessökande

- Söker aktivt sinnesstimulans
- Liknar lätt överaktivitet
- Gillar att snurra hårt, gunga hårt
- Går nära andra, buffas

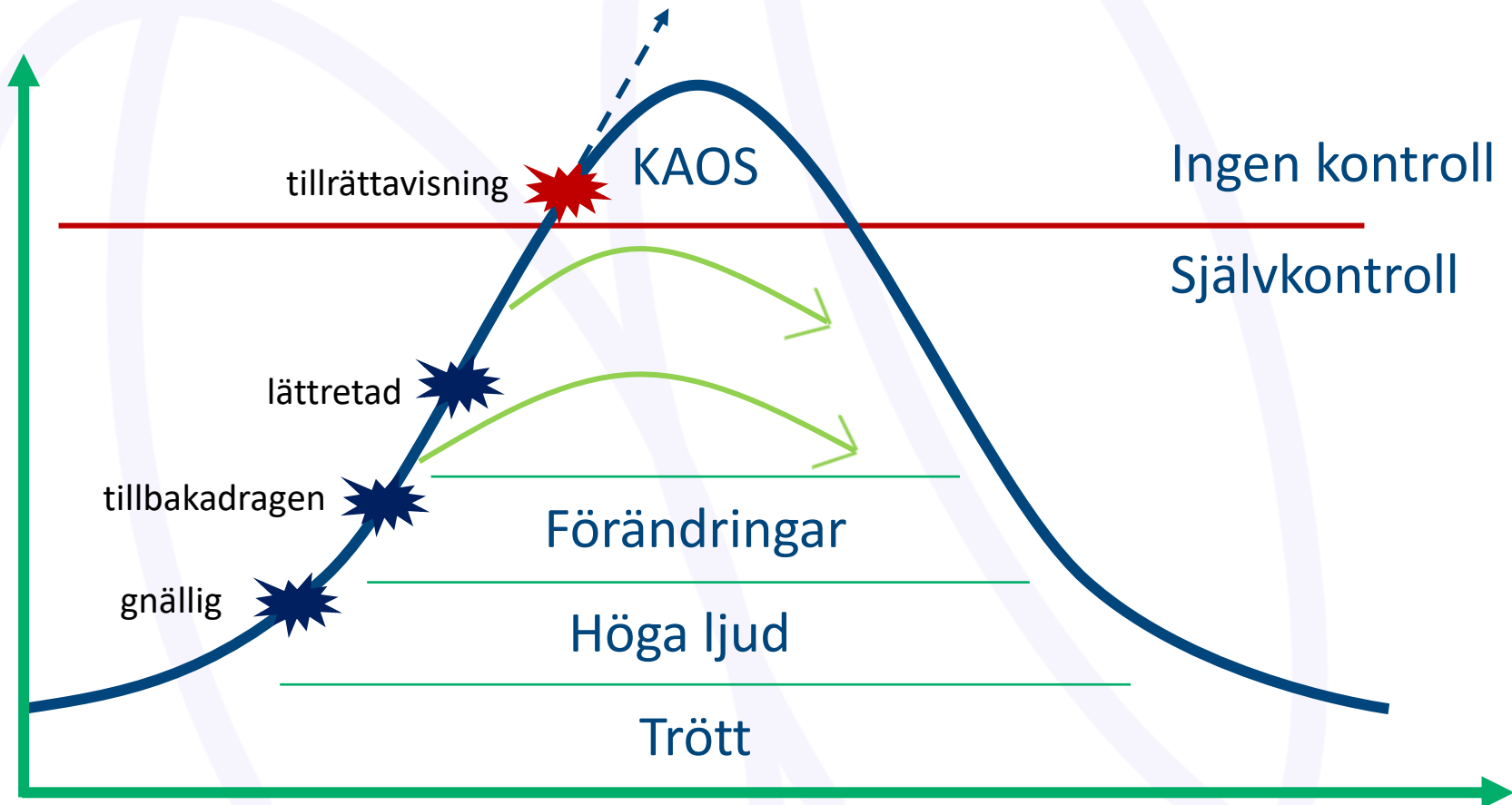
Socialt beteende och växelverkan

- Ömsesidig lek utmanande
- Ömsesidig växelverkan utmanande
- Fastnar i t.ex regler
- Ordagrann
- Svårt att sätta sig in i andras situation
- Berättar eller visar mindre spontant

Oflexibelt beteende

- Starka intressen
- Upprepande lek
- Ordnande lek
- Intresserad av leksakers detaljer
- Förändringar svåra
- Egna rutiner

Belastning och självreglering

Fungerade bra senast
varför inte idag?

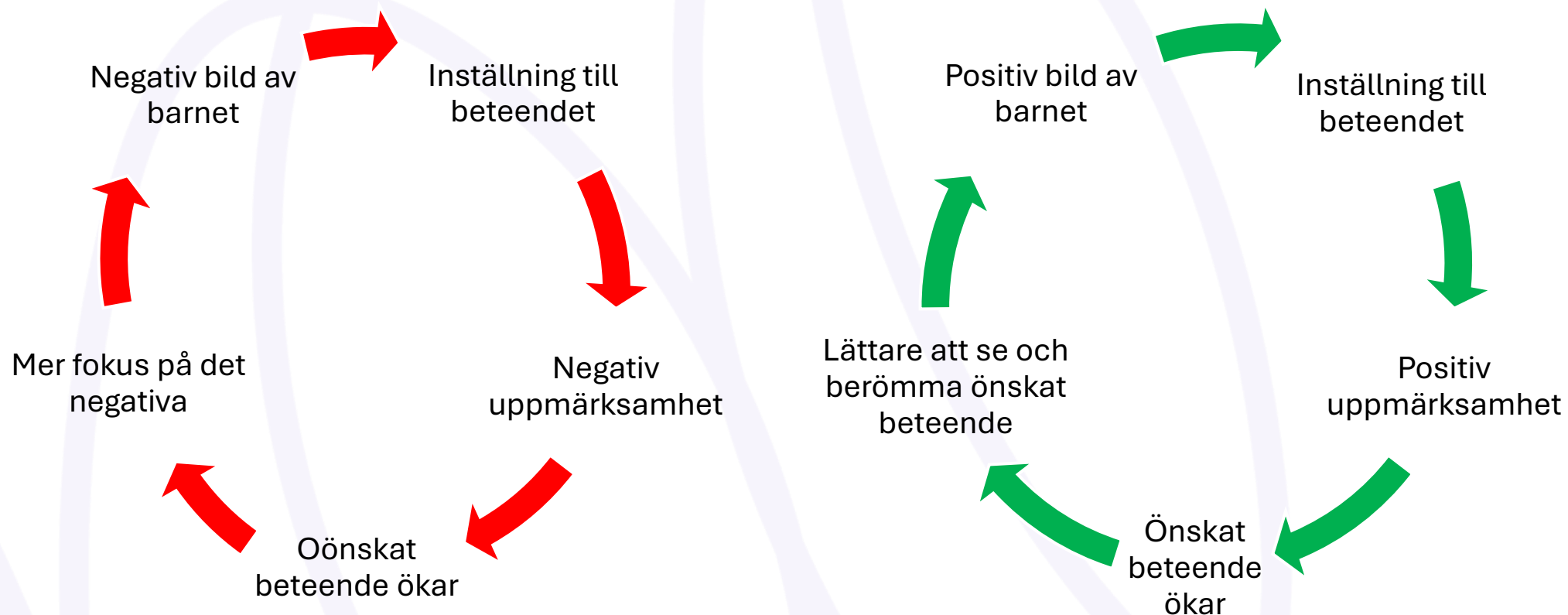
Utmaningar på dagis
men inte hemma
(eller tvärtom)

Om det ändå är frågan
om något annat?

Stödåtgärder

1. Omformulering i miljön och omgivningen
2. Förhållningssätt och förståelse
 - Familjeskolan POP: Positiv förstärkning med beröm och uppmärksammande
 - Ross W Greene: "Kids do well if they can"
3. Individuella åtgärder enligt symtomen
 - Effektivast att handleda och instruera i situationen

Positiv eller negativ växelverkan?

TACK!

Sanna Karuvaara

Sakkunnig inom barn- och familjearbete
Sjukvårdare och neuropsykiatrisk coach
Barnvårdsföreningen

Hur miljöanpassa daghemsmiljön?

Mira Öhman

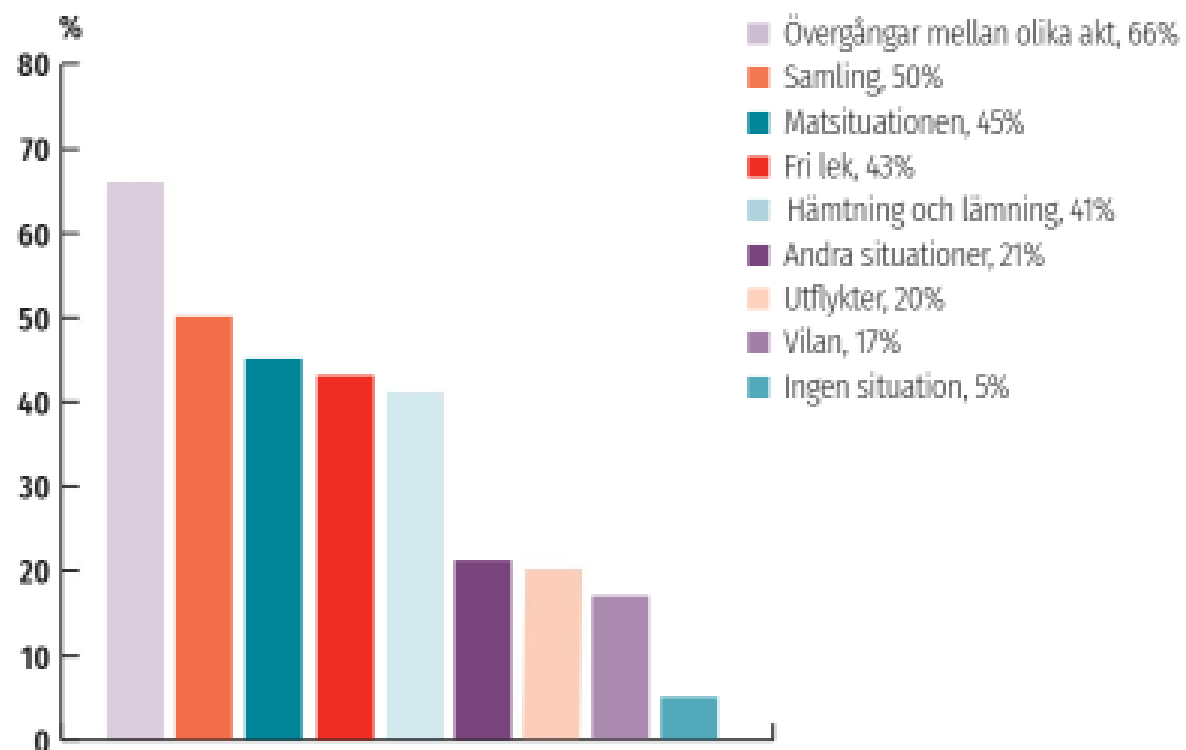
Specialpsykolog inom barn och ungdomspsykologi
Folkhälsan

Varför NPF-anpassa daghemsmiljön?

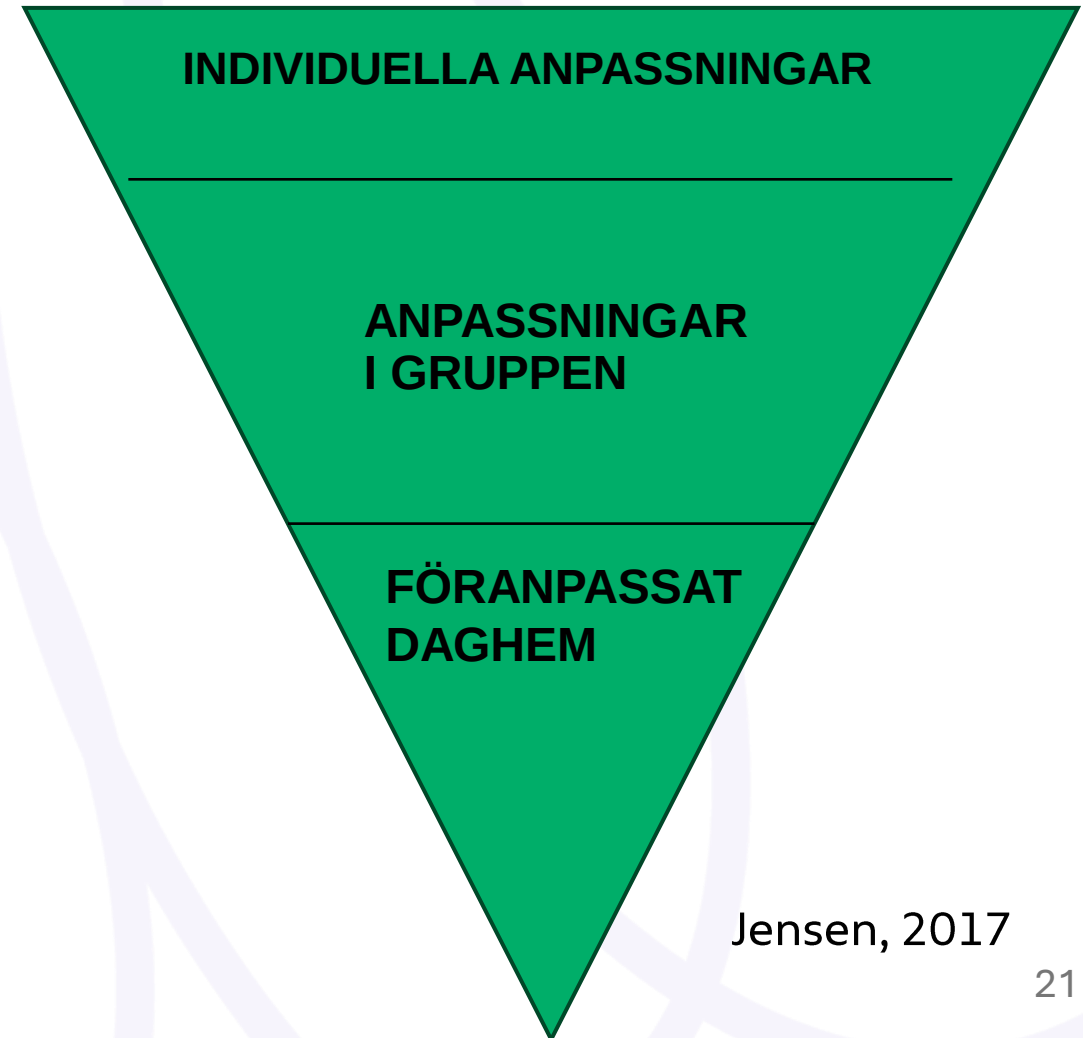
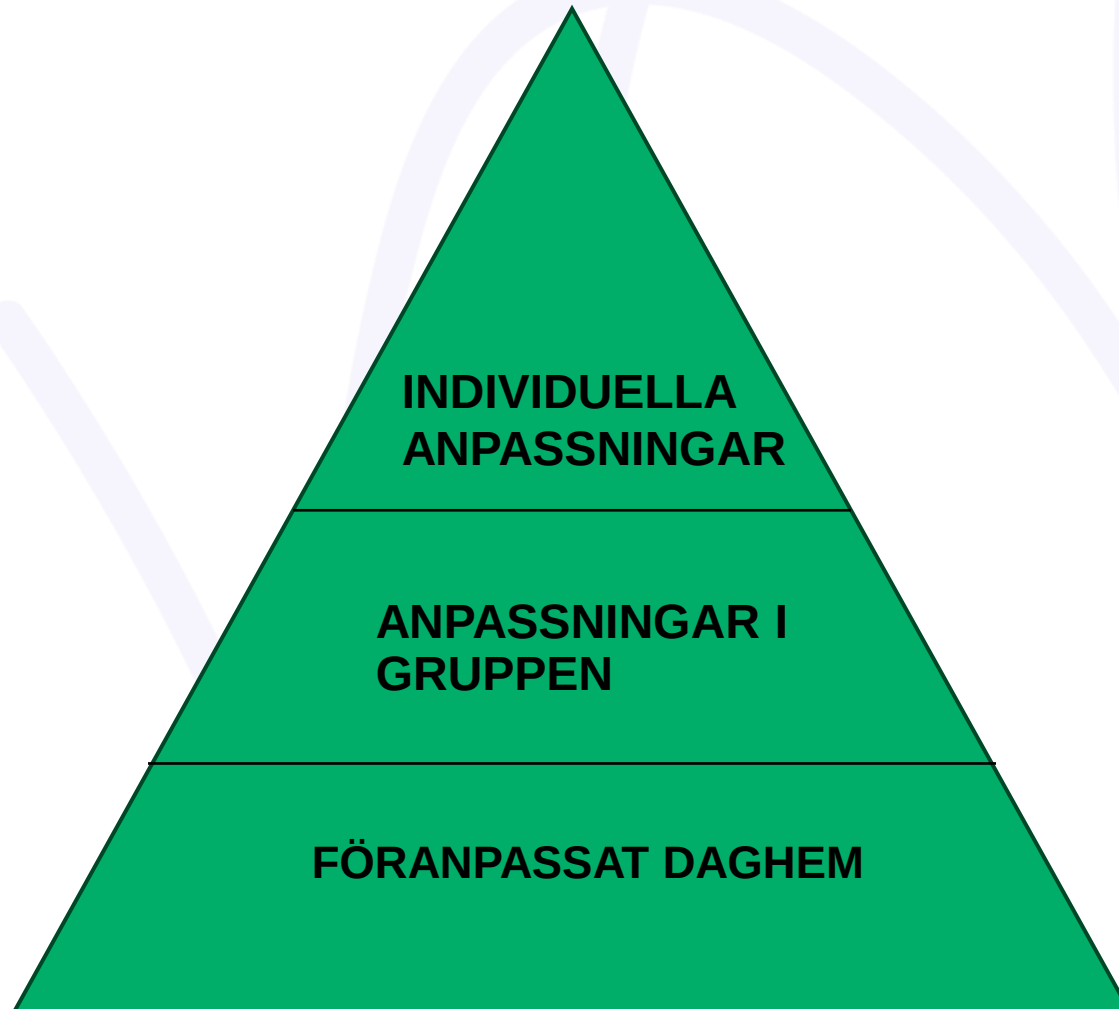

- Ca 10% av befolkningen har NPF
- Miljöanpassningar avgörande för att minska belastningen för NPF-barn
- NPF anpassningar gynnar alla barn!

Vilka situationer upplever du som mest utmanande?

Varför föranpassa daghem?

Jensen, 2017

Anpassningar på alla nivåer

Den fysiska miljön

- För barn med NPF är den fysiska miljön ofta en källa till stress/belastning, pga deras annorlunda sätt att bearbeta sinnesintyck.
 - Fundera över ljudmiljön – kan den påverkas på något sätt
 - Hur är det med ljusen?
 - Finns det möjlighet till återhämtning? Skärma av intryck?
 - Matsituationen ofta utmanande – kan de anpassas på något vis?
 - Hjälpmedel, hörselkåpor, placering i rummet
- Barn med NPF kan ha svårt att se helheter – orientera sig
 - Hur är rummen möblerade?
 - Finns det t.ex. visuellt stöd för var man hittar olika saker eller hur dagsschemat ser ut?
 - Ett rum eller olika mindre utrymmen för olika aktiviteter?
- Fundera även över utemiljön – anpassningar behövs även där!

Den sociala miljön

- Tydliggör sociala spelregler
- Introducera gärna nya lekar med bildstöd
- Tala om känslor och känslohantering i gruppen
- Stöd i leksituationer genom. T.ex. lekpar/lekstationer
- Stärk förståelsen för olikheter i gruppen
- Använd ritprat, sociala berättelser och/eller annat visuellt stöd i samtal
- Hjälp barnen att hantera konflikter
- Fri lek ofta utmanande, identifiera stödbehov och var närvarande för att stöda vid behov.

Den pedagogiska miljön

- Lär känna barnen, lär dig hur de fungerar, var nyfiken och intresserad.
 - Strukturstöd - tydliggörande pedagogik.
 - Tydliga, varierande och begripliga instruktioner – Visuellt stöd!
 - Bryt ner i mindre delar.
 - Tidshjälpmedel och förberedelse inför t.ex. en övergång.
 - Ta hjälp av barnets styrkor och intressen
-
- Fundera på återkommande utmanande situationer – vilka krav är för höga på detta barn i dessa situationer?

”Barn gör så gott de kan”

NPF-kompassen – Pilotprojekt

- Föreläsningar, utbildning kring NPF
- Handledningar med personal
- Inspirationsträffar – “NPF-fika”
- Workshops

FUNKTIONSTRAPPANS 4 STEG FÖR EN INKLUDERANDE SKOLA

#vilseiklassen facebook.com/vilseiklassen

Boka föreläsning:
Linda.Jensen@bemylrails.com

Tack!

Mira Öhman

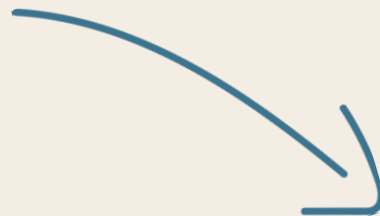
Specialpsykolog inom barn och ungdomspsykologi

Folkhälsans mottagning för barn, unga och familjer i Åboland

Paus

Har du besökt NPF-kompassens webbplats?

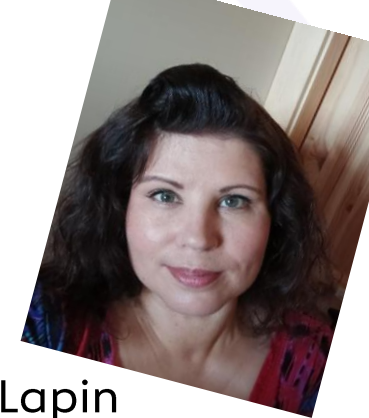
npfkompassen.fi

När vardagen färgas av neuropsykiatriska funktionsnedsättningar

Erfarenhetstalare Berit Hietanen

Vem och vad?

- ADHD-förbundets erfarenhetstalare och kamratstödsgruppleddare. Min egen förening är Lapin ADHD-yhdistys (Lapplands förening) var jag har varit ordförande från 2018.
- Jag arbetar inom småbarnspedagogik (en familjedagvårdgrupp med två barnskötare) och har utbildat mig till neuropsykiatrisk coach. Före detta arbetade jag som svensklärare och jag har akademisk examen inom nordisk filologi.
- 47-årig ensamstående mamma, som har 5 barn. Tre av barnen har NEPSY diagnoser (ADHD, autism, Tourettes syndrom och utvecklingsrelaterad språkstörning; språksvårighet eller dysfasi). Barnen har också starka drag av PDA / EDA (Patologisk / Extrem kravundvikande / PDA = Pervasive drive for autonomy = helhetsinriktat behov för självbestämmande)
- Två av barnen har inte nått diagnosen, men har drag av både autism och ADHD.
- Fått själv ADHD diagnosen vid 35 år och drag av autism (eller aspergers syndrom) som 37 år.

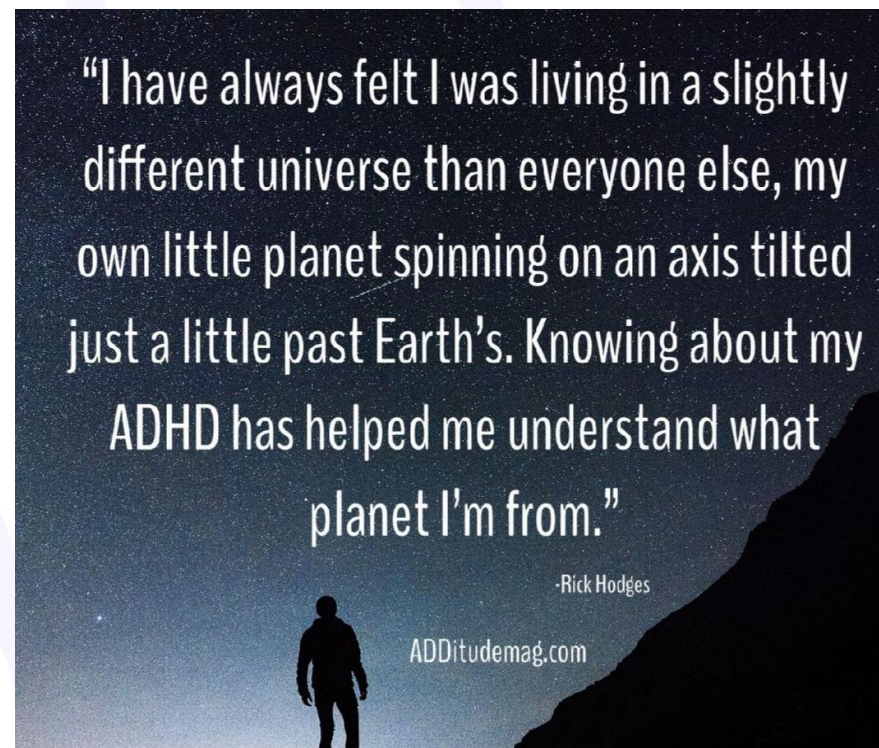
Diagnosernas och kamratstödet viktighet

Från mörkret till ljuset

Självmedkänslan förstärkades, efter att man varit hård och mycket kritisk mot sig själv

“Jag är inte lat eller dum”

Alt fick en förklaring och samtidigt fick man olika hjälpmedel (stöd), redskap och möjligheten att gå igenom sin barndom och ungdom så att man börja bättre förstå sig själv; börja nå bättre sin hela potential.

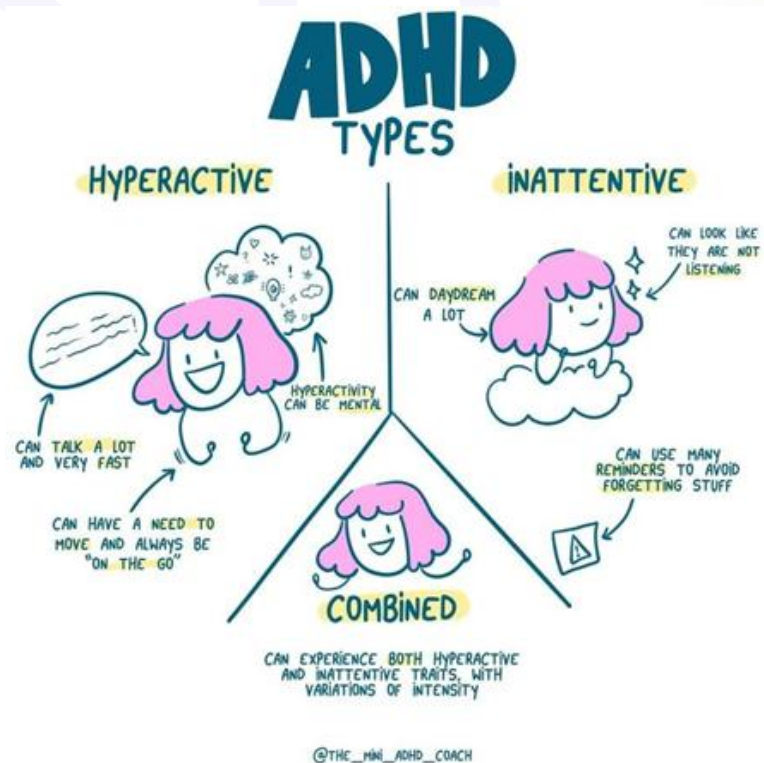
NPF i vår familj

ADHD

adhd_memetherapy

:

adhd_memetherapy

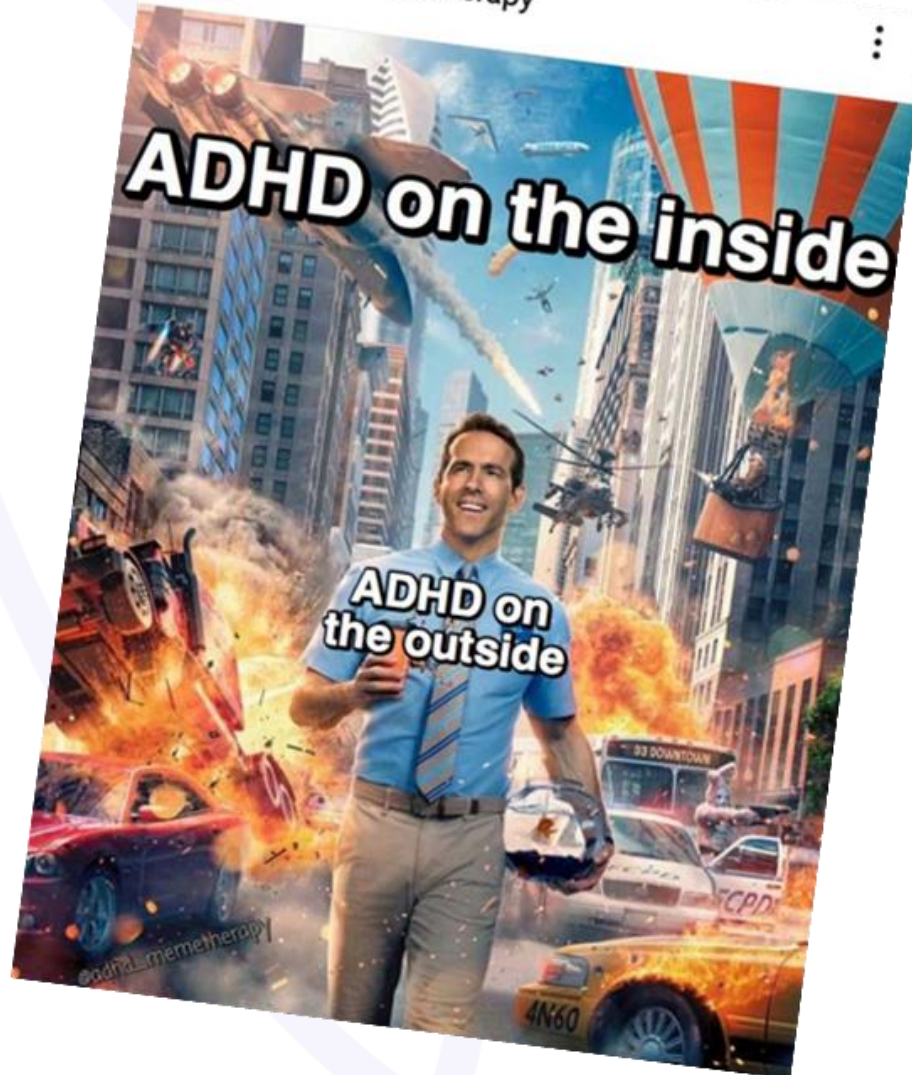

Them: “but you don’t seem like you have ADHD”

Me:

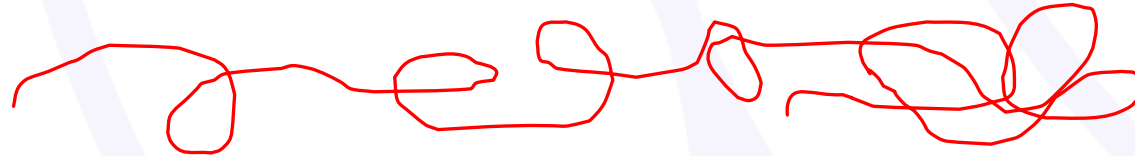
adhd_memetherapy

När du har ADHD är det som du skulle ha hörapparaten på och delvis stängt i alla sinnen och hjärnan har 258 webbsidor öppet samtidigt och någon spelar tio olika sånger i örat

”VARFÖR KAN DU INTE BARA LYSSNA PÅ VAD JAG SÄGER?”

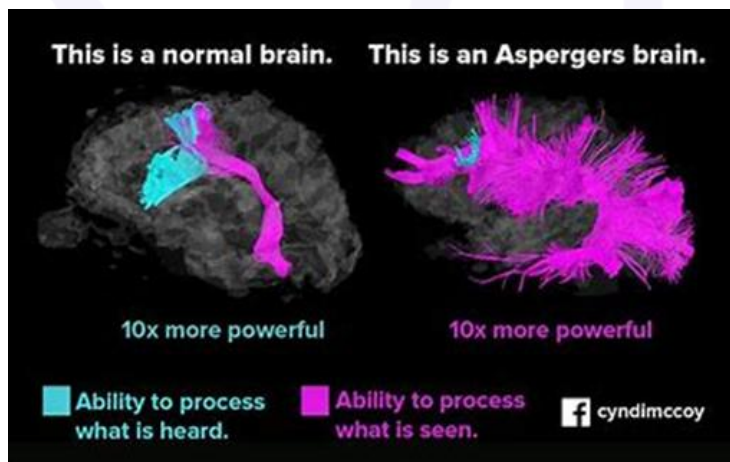
Den röda tråden är i knutar och andra ändan är någonstans

NPF i vår familj

AUTISM (Aspergers syndrom och atypisk autism)

AUTISM + ADHD = AUDHD

Signs of Aspergers Syndrome

Lack of social awareness

Inability to express thoughts and emotions

Difficulty maintaining relationships

Lack of use and understanding of gestures

Inability to respect interpersonal boundaries

Issues with proximity

Stereotypical & repetitive motor patterns

Lack of or exaggerated facial expressions

Confused & distressed by jokes, sarcasm or irony

Delays in motor skills development

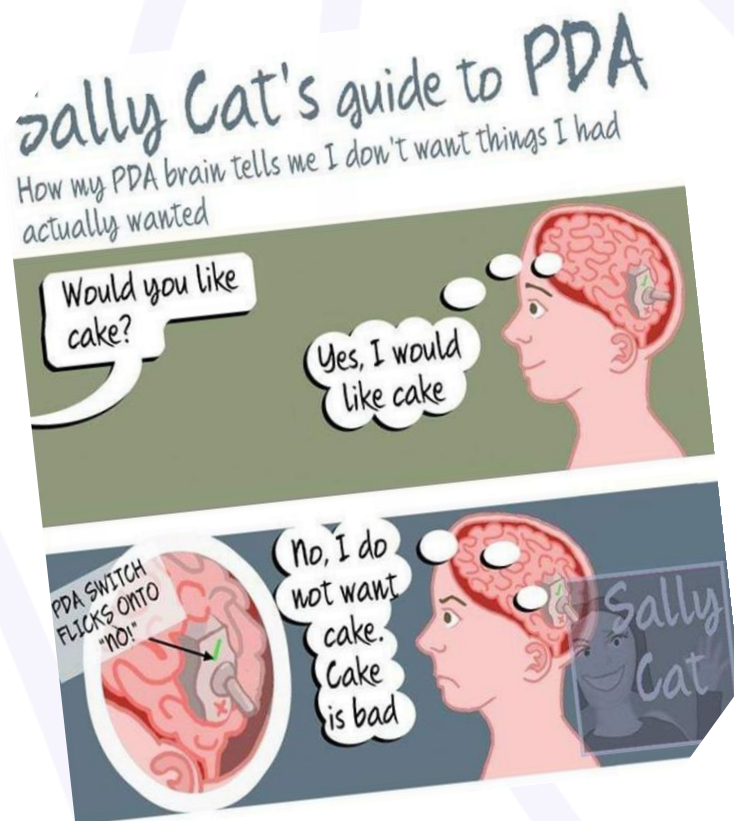
Difficulty with coordination

NPF i vår familj

PDA / EDA

(Patologisk / Extrem kravundvikande /

PDA = Pervasive drive for autonomy = helhetsinriktat behov för självbestämmande

Autismiliitto: PDA-autismi - Autismiliitto

Instagram: atpeaceparents

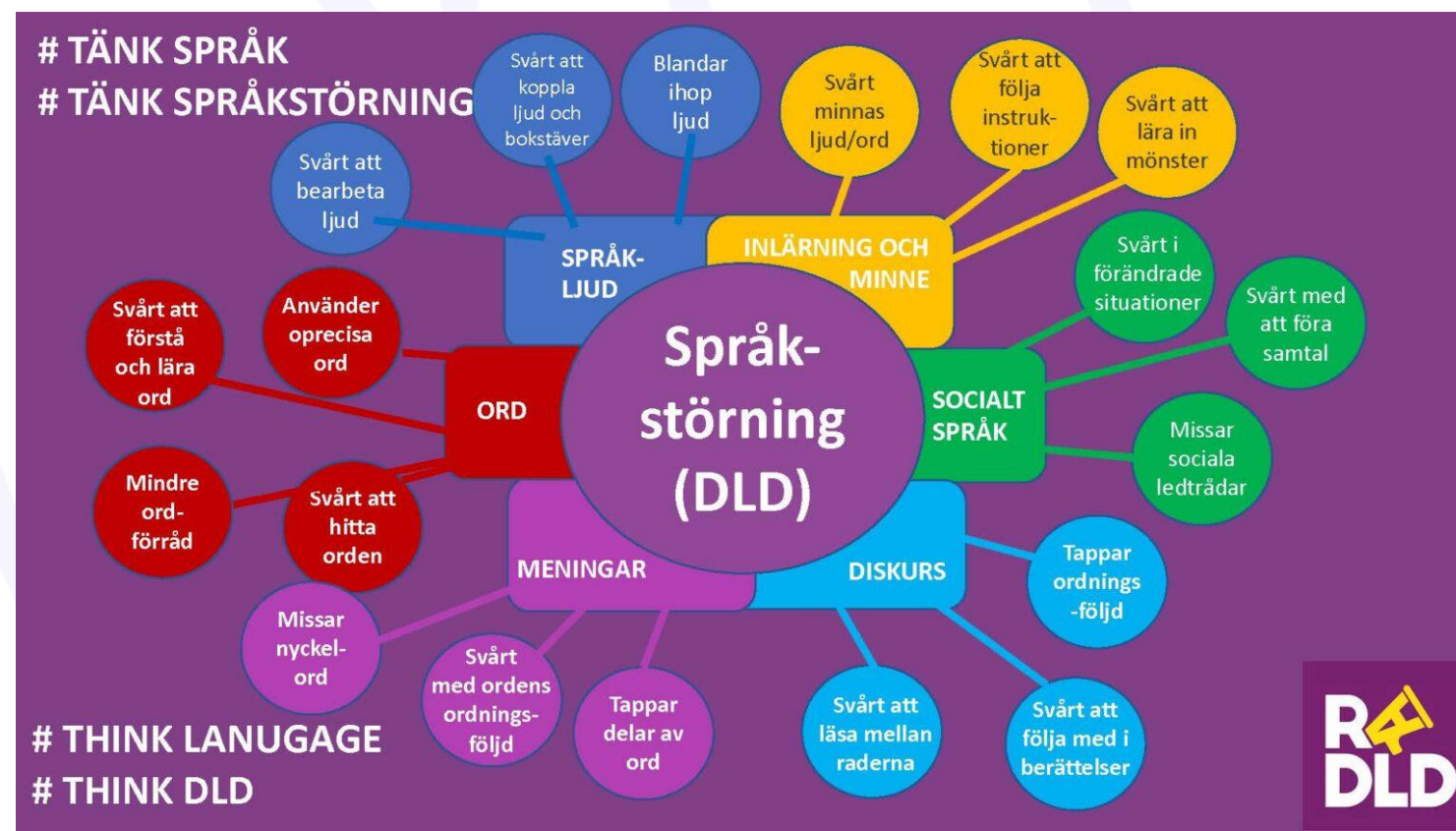
Det rätta bemötningssättet: Att välja sina ord och minska kraven

Ett PDA barn eller en ungdom behöver kontinuerlig stöd för att kunna reglera sitt nervsystem. Till ett nervsystem som har en störning i funktionsförmågan och den här störningen uppträder som PDA drag.

NPF i vår familj

- utvecklingsrelaterad språkstörning

- Utvecklingsrelaterad språkstörning är en term som beskriver avvikande språkutveckling hos barn. Det innebär att barnets språk inte utvecklas i enlighet med åldersnormen, trots att andra funktioner hos barnet är på åldersnivå

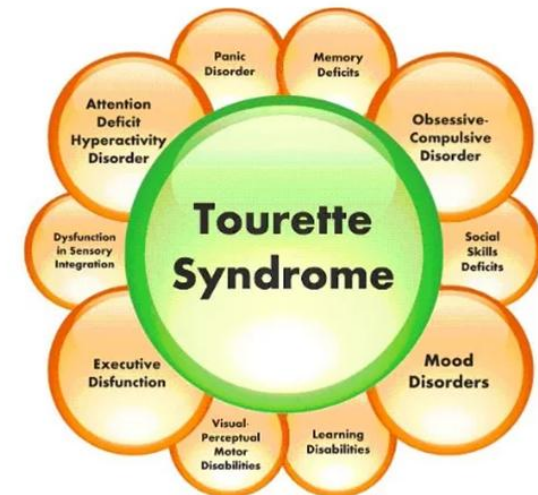

NPF i vår familj

- Tourettes syndrom och OCD (Obsessive compulsive disorder)

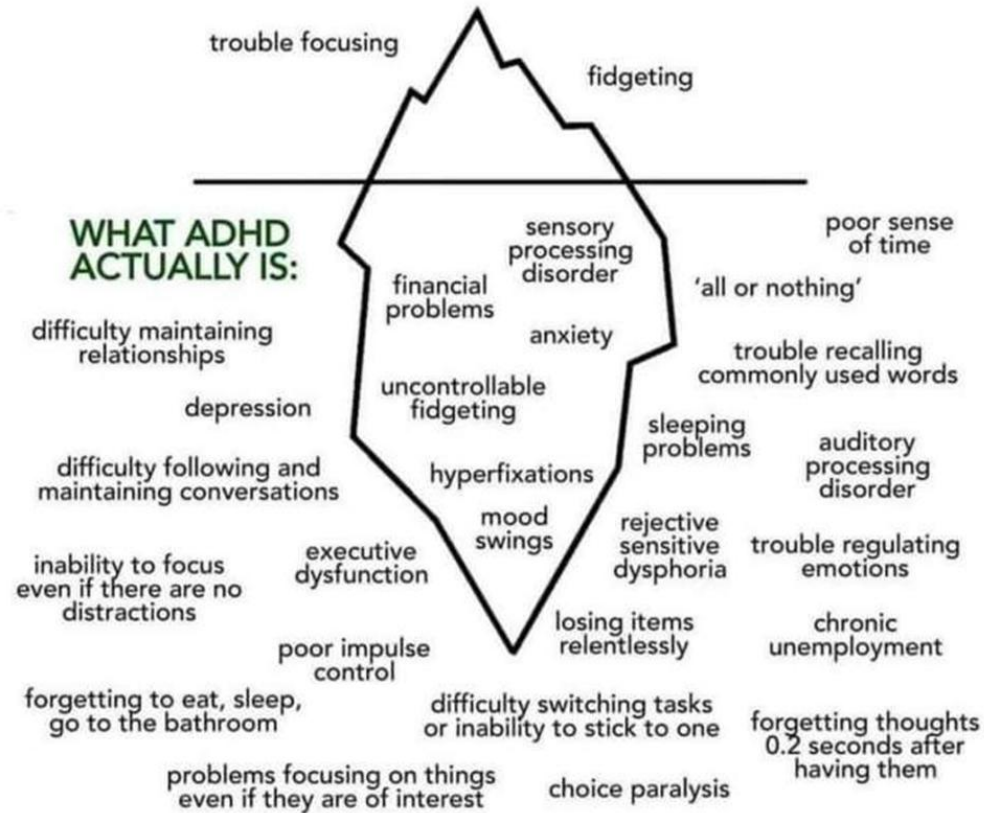
- Tourettes syndrom är en utvecklingsneurologisk avvikelse som yttrar sig som tics i olika delar av kroppen. Tics är ofrivilliga, och motoriska och vokala tics (till exempel ansiktsryckningar och diverse avbrupta läten) kan förekomma samtidigt
- Youtube: Katariina Räikkönen
- OCD eller Tvångssyndrom består av två delar – tvångstankar och tvångshandlingar.
- Att ha tvångssyndrom brukar vara jobbigt och kan ta mycket tid.

THE ADHD ICEBERG

@FINUCCINIALFREDO

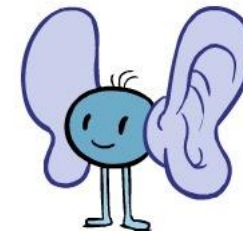
WHAT PEOPLE THINK ADHD IS:

what the hell is that ?

oh, just my mind

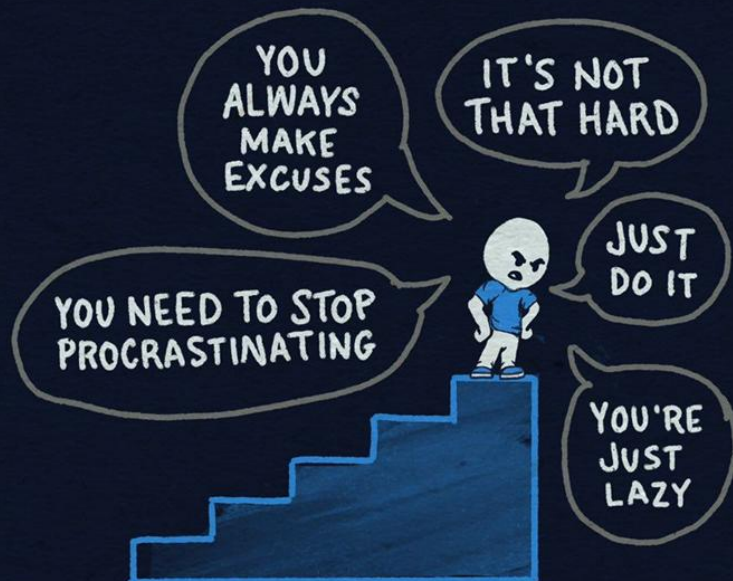
JÄMLIKHET

GETTING STARTED

"SIMPLE TASKS"

NON-ADHD

ADHD

PASSAR ALLA SOM
HAR NPF
INTE BARA ADHD

Copyright © 2019, Dani Donovan. All rights reserved.

adhddd.com

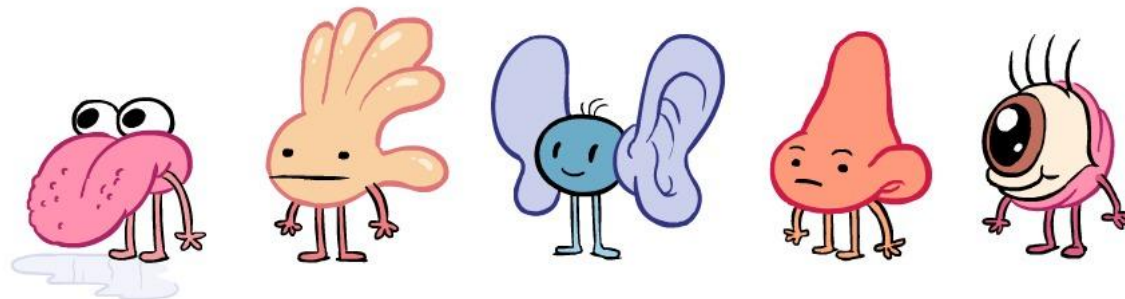
@danidonovan

Reglering av sinnen: utmaningar och svårigheter

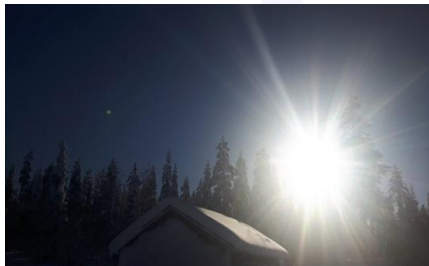
- är en faktor som kan förklara NPF människans utmaningar

syns i känslorna, tänkandet, beteendet och förmågan att reglera sin vakenhetsnivå och hur man reagerar till sinneskänslor.

Överkänslighet hypersensitivitet

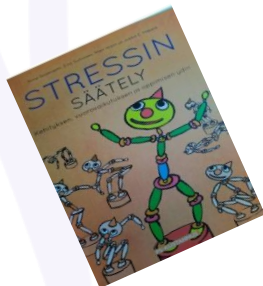
- **SMÅK:** Matens textur, utseende och temperatur. Även hur man serverar maten betyder
- **KÄNSEL:** ett litet hår kan få NEPSY människan ursinnig eller att sitta stilla gör fysiskt ont.
- **HÖRSEL:** sensitiva och skarpa öron
- **LUKT:** mår lätt illa
- **SYN:** "vampyr"

Underkänslighet hyposensitivitet

- **SMÄK:** behöver starka upplevelser och konsistensen ska vara rätt (äter peppar). Ansiktet kan vara helt och hållet i gröt och händerna också. "Äter" inte ätbara saker tex sand, slickar på saker. Äter munnen proppfull
- **KÄNSEL:** bryr inte om kläderna är lite si och så (klädnypa). Kan sätta sig i ute i kallt och vått och vara fullt nöjd.
- **HÖRSEL:** Hör inget, ser inget och man måste gå och "väcka" för att få uppmärksamheten (hyperfokus)
- **LUKT:** bryr inte om starka lukter (har nummer 2 i blöjan men bryr inte)
- **SYN:** sensomotorisk samordning; koordination (saker och ting är alltid i vägen)
 - Att upphålla vakenhetsnivån och starta olika arbeten och aktiviteter är svårt

Stimulans sökande

- SMAK: någonting i munnen hela tiden (tuggleksaker)
- KÄNSEL: behöver stark stimulans i hela kroppen (gunga, hård kram)
- HÖRSEL: stimmar med sin röst. Kan koncentrera bättre med musik tex hevi eller tecno
- LUKT: Tycker om dofter som ger trygghet. Luktar på människor och saker.
- SYN: Lugnar ner sig bättre genom visuell stimulans (spel, programm, video)

ADHD (NPF) ÄR INTE HELA MITT LIV. OCH ADHD
(NPF) DEFINIERAR INTE MIG:
ADHD ÄR INTE ORSAKEN UTAN FÖRKLARINGEN

SE UNDER YTAN
Tänk inte bara
på beteendet,
utan tänk på
vad som orsakar
beteendet

Stöd till vardagen

Förståelse för NPF och dess effekter:

Tydlig och konsekvent kommunikation

Anpassningar i hemmiljön

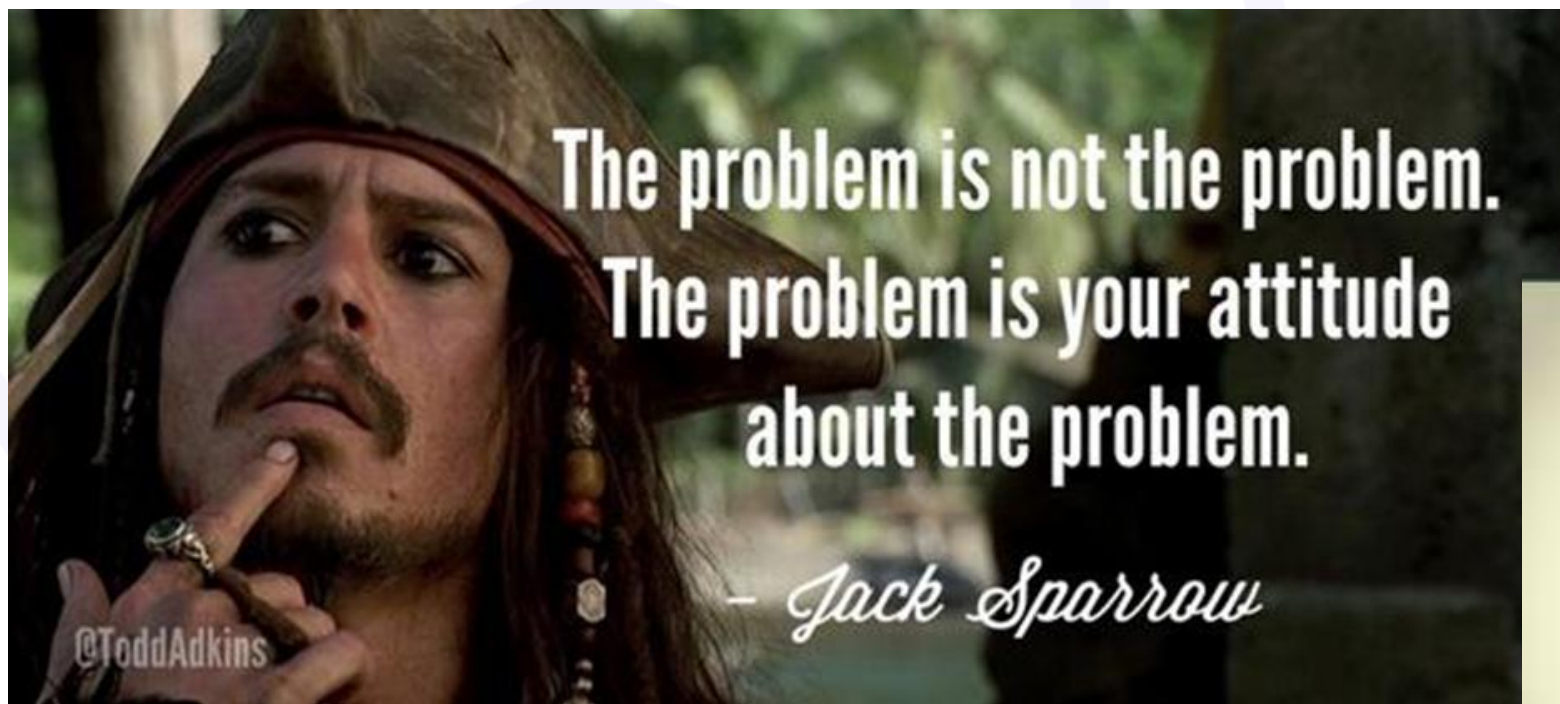
Anpassningar i förskolan och skolan:

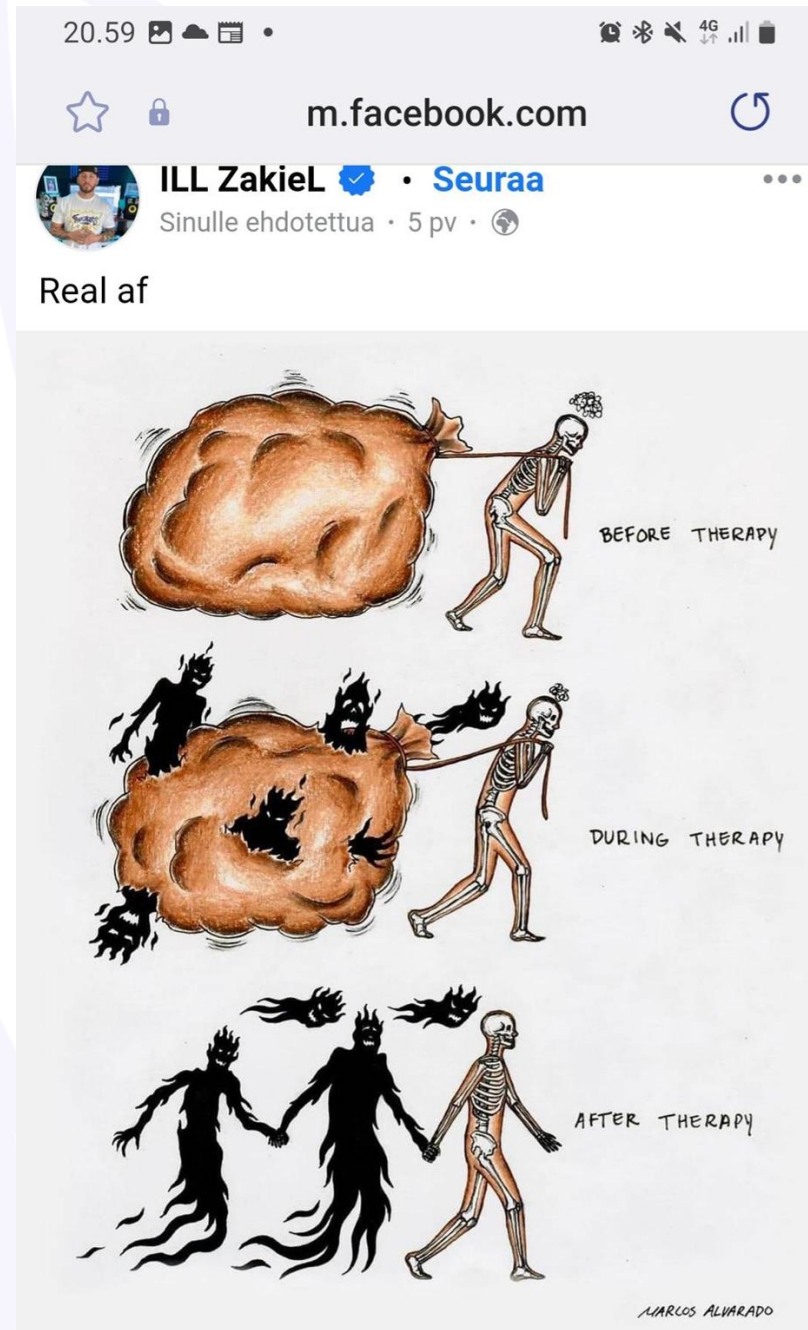
Samarbete med professionella:

Stöd till vardagen

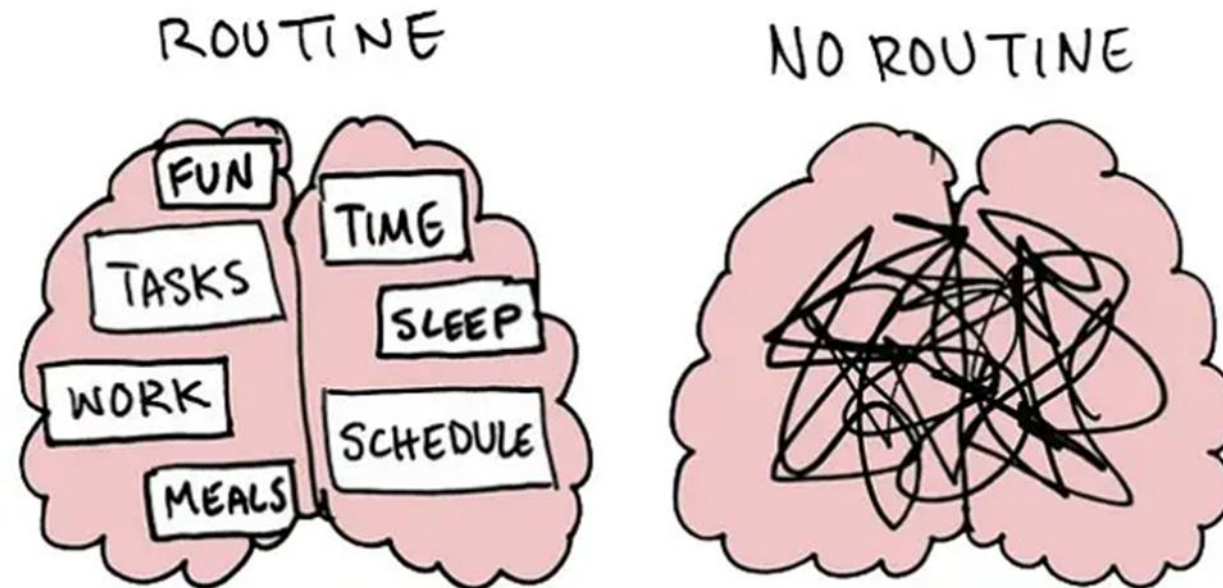

Stöd till vardagen

Stöd till vardagen

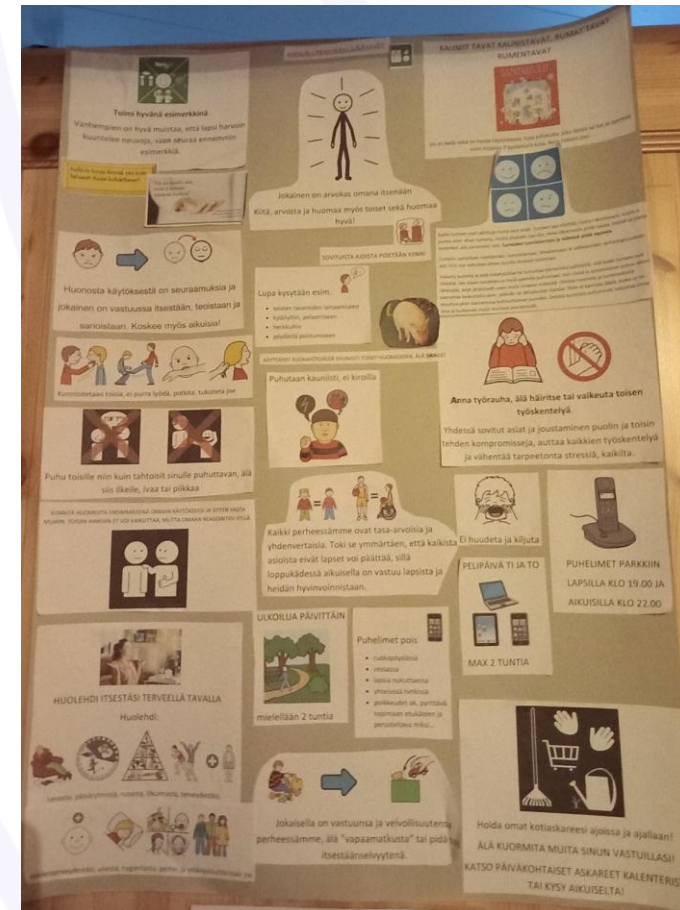
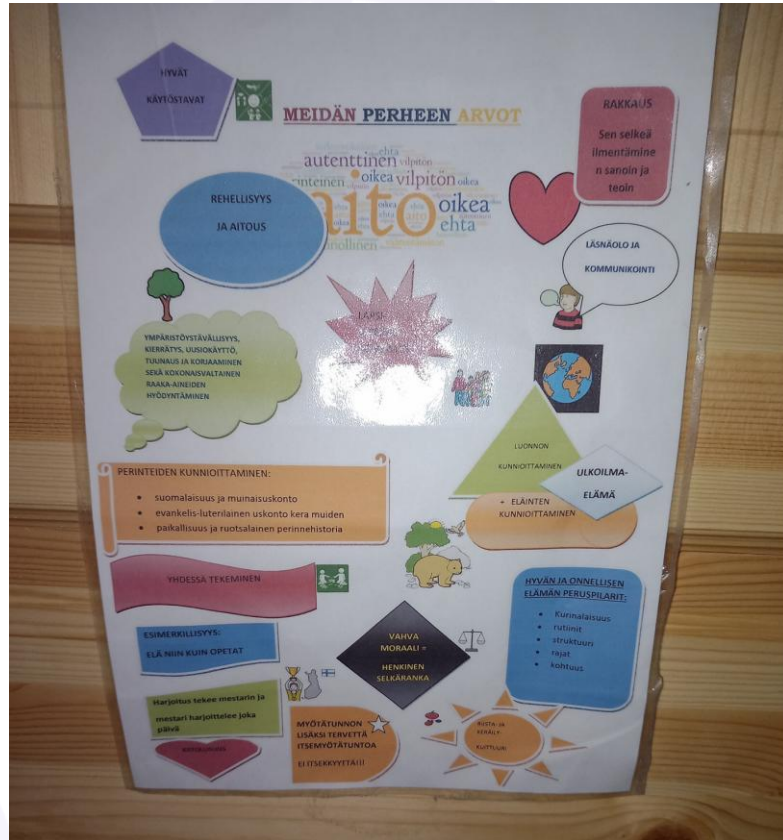

Stöd till vardagen

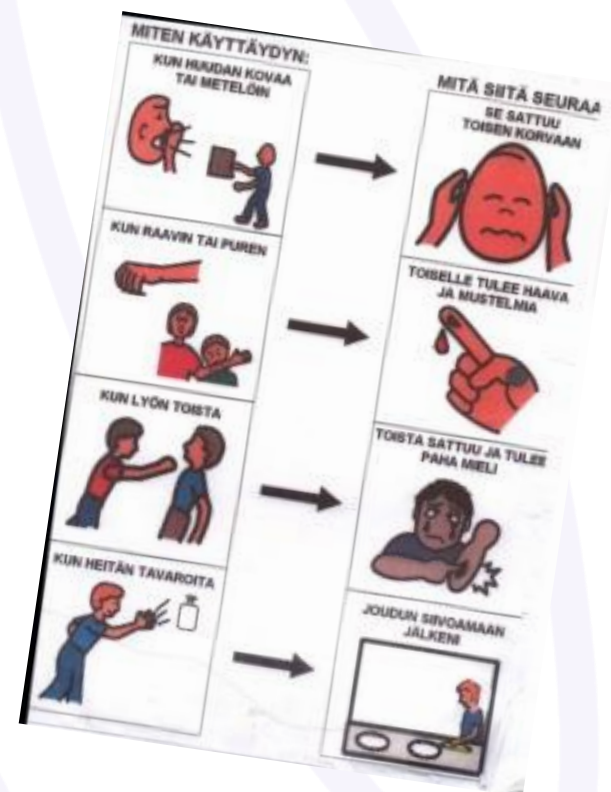
MEIDÄN VIIKKO-OHJELMA			MEIDÄN PÄIVÄRYTMITYS	
KOTIASKAREET		TEHDÄÄN YHDESSÄ		
kukkien kastelu, puiden kanto huoneiden siivous	MA	kieli ja kirjallisuus	05.30-6.30	Beritin aamujumppa ja aamutoimet
imurointi (YHD.TYÖ)	TI	kädentaidot / liikunta	06.30-07.00	Lasten aamutoimet
pyykinpää	KE	pelipäivä	07.00-08.30	Aamupala
sauna- ja uintipäivä (KIRJASTOAUTO)			08.30-09.30	touhuilua
kaupassa käynti ja kierrätys (LAGUUNI)	TO	musiikkipäivä	9.30-11.00	Ulkoilua (t.)
viikkosiivous	PE	kädentaidot / liikunta filmi- ja herkkupäivä	11.00-12.00	Lounas
sauna- ja uintipäivä (ruokaviikko)	LA	retkipäivä ja lautapeli-ilta	12.00-14.00	Lepohetki
viikkopalaveri ja lähtöilyä	SU	lepoa / syliä / kylästelyä	14.00-14.30	Välipala
Berit: ma-su jooga/venyttelyt + lenkillä käynti sään salliessa. ma, ke, pe ja la tehotreeni ja ti, to sekä su leppoisaa oloa + Hertta + H.patja			14.30-15.30	touhuilua
			15.30-17.00	Ulkoilua (t.)
			17.00-18.00	Päivällinen
			18.00-19.30	Touhuilua
			19.30-20.00	Iltapala ja iltapesu
			20.00-20.30	Iltasatu
			20.30-21.30	Mamman oma aika
			22.00-	Mamma unten maille
			"TEE SITÄ MITÄ OIKEASTI TAHDOT. TYYTYVÄINEN ÄITI JAKSAA PAREMMIN" -viisas mamma-	

MA	TI	KE	TO	PE	LA	SU
TISKIKONE TYHJ.	IMUROIINTIIN OSALL.	TISKIKONE TYHJ. Hertan lenkitys	AJANKOHTAIS IA ASKAREITA Mamma ohjeistaa /	PAIKKOJEN JÄRJESTELY/ SIIVOUKSEEN OSALL.	TISKIKONE TYHJ. LEIPOMISEEN JA RUOAN LAITT. OSALLIST.	AJANKOHTAISIA ASKAREITA Mamma ohjeistaa
OMA HUONE KUNTOON + KAAPIT ym.	ROSKIEN VIENTI	Poikien vahtiminen tarvitt.	KAUPASSA KÄYNTI JA KIERRÄTYS	ROSKIEN VIENTI Hertan lenkitys	Poikien vahtiminen tarvitt.	Hertan lenkitys
Hertan Lenkitys	PUUT				PUUT	VIKKOPALAVE- RI
	BIOJÄTTEET VIEDÄ	PYYKIT JA SILITYS	KAUPASSA KÄYNTI	TISKIKONE TYHJ. WC:N PESU	VAIhtelevia HOMMIA	BIOJÄTTEIDEN VIENTI
PUIDEN KANTO	LEIPOMINEN JA TALouden HOITO	KODIN KORJAUSH.	KIERRÄTYS JUTUT VIEDÄ		SAUNAN LÄMMITYS	VIKKON- JÄRJES- TELY
ASIOIDEN HOITO (laskut, ajanvaraukse t jne)	YHDISTYSTYÖ	SAUNAN LÄMMITYS			LEIPOMINEN JA RUOKAVIIKON KATSELMUS	VIKKOPALAVE- RI
Kukkien kast.						KODIN KORJAUSH.
PIIAH.	TISKIKONE TYHJ.	PYYKIT		TISKIKONE TYHJ.	LELUJEN SIIVOUS	VIKKOPALAV- TISKIKONE
					LEIPOMISEEN JA RUOANLAITT. OSALL.	

Stöd till vardagen

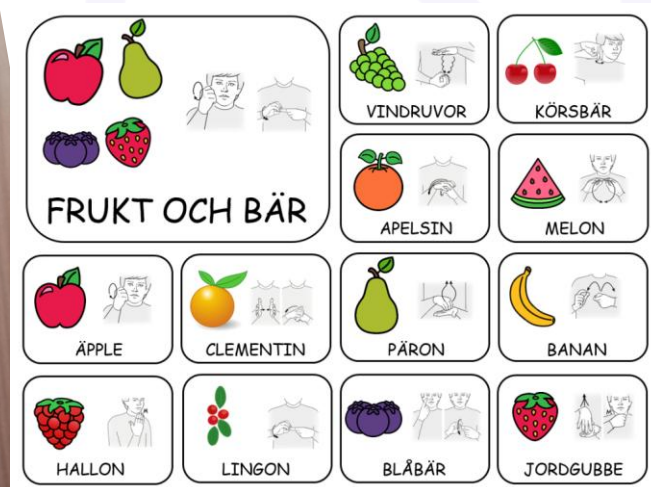
Stöd till vardagen

Stöd till vardagen

Stöd till vardagen: stöd med bilder, tecken som stöd

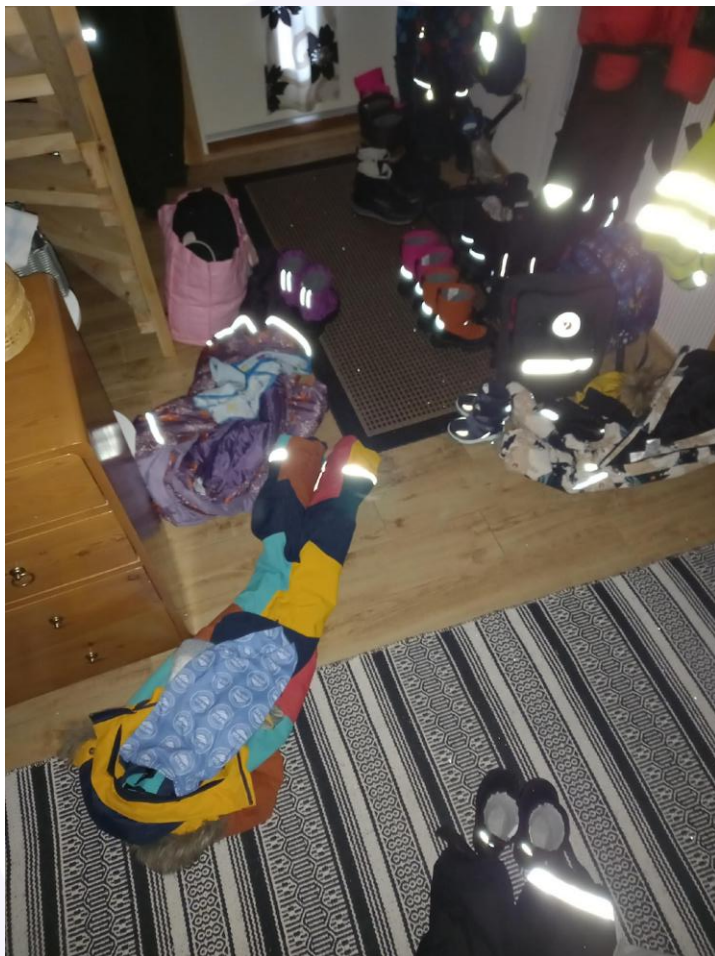
Stöd till vardagen

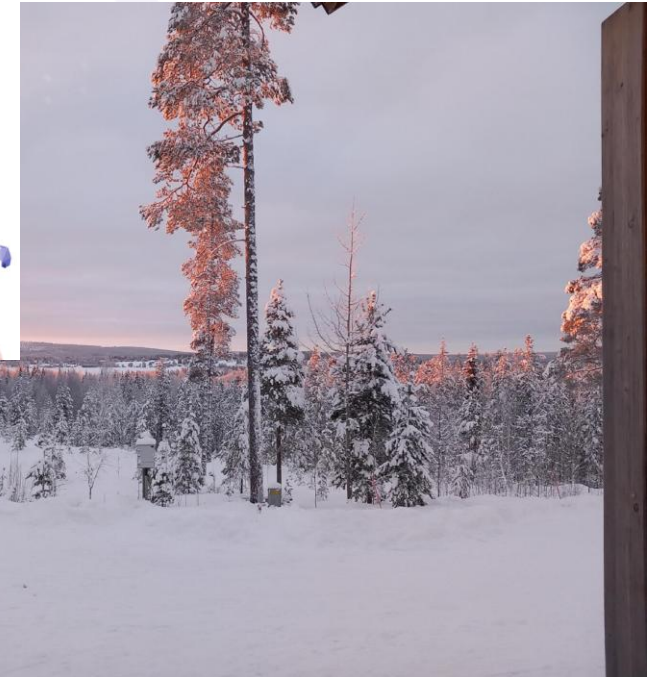
Stöd till vardagen:
fem fingrar för att berätta tiden som
finns kvar (övergångar till olika
situationer)

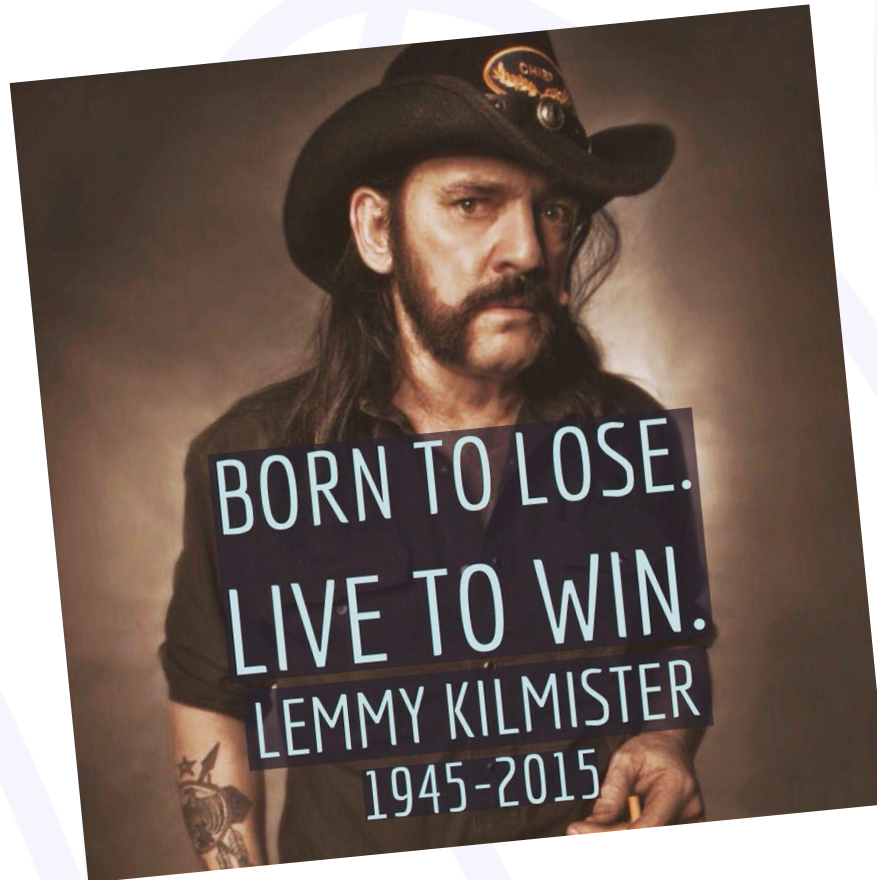
Stöd till vardagen

Stöd till vardagen: Naturen och sport på alla sätt

Tankar som för oss framåt

Rådgivning – stöd var vardag

Du kan också lämna
din fråga på
rådgivningens
formulär 24/7

www.adhd-liitto.fi

adhd@adhd-liitto.fi

[ADHD-liitto](https://www.youtube.com/ADHD-liitto)

[ADHD-liitto ry](https://www.facebook.com/ADHD-liitto-ry)

[ADHD-liitto ry](https://www.instagram.com/ADHD-liitto-ry)

Info och rådgivningens tidtabell:

adhd-liitto.fi/tukea/neuvonta

Kurser

Erfarenhetsbaserad
Verksamhet

Kamratverksamhet

Föreningsverksamhet

Påverkansarbete

Barnavårdsföreningen

Stärkt föräldraskap – Bättre barndom

Illustrationer/Kuvitukset: Maria Sann

Neuropsykiatriska tjänster

- Verksamhet på svenska och finska
- Verksamhet även online
- Målgrupp föräldrar och professionella
- Kartläggande samtal och enskilda samtal
- Föräldrahandledning
- Kamratstödsgrupper med olika teman
- Familjeskolan POP® för föräldrar
- Familjeskolan POP® metodutbildning
- Konsultation och utbildning
- Allmänna föreläsningar
- Neuropsykiatrisk coaching
- Sommardagläger för barn i skolåldern med specialbehov

Tisdag 1.4 kl 13–13.30
Virtuell kaffestund: Presentation av
neuropsykiatriska tjänster i
huvudstadsregionen

Läs mer på vår
hemsida:

www.bvif.fi

Familjeskolan POP®

- Ökar föräldrars förståelse för barnet och bidrar till positivare växelverkan med barnet
- Ger föräldrar konkreta verktyg för att få vardagen att fungera
- Kamratstöd av andra föräldrar i liknande situation

Familjeskolan POP® metodutbildning

- Innehåller forskningsbaserad information
- Ger verktyg och färdigheter att handleda barn med utmanande beteende och föräldrar vars barn beter sig utmanande
- Möjligheten att byta tankar och lära sig tillsammans med andra proffs

Familjeskolan POP

Föreläsning online: Hur kan din familj få stöd av Familjeskolan POP?

Onsdag 23.4 kl 17.30-19.00

Föräldragrupp online

Tisdagar 30.9 – 18.11.2025

på svenska och finska

Metodutbildning online

27.8 – 2.10.2025 på finska

Januari 2026 på svenska

Tack!

[@Barnavårdsföreningen](#)

[@Barnavårdsföreningen](#)

[@barnavard](#)

[@Barnavårdsföreningen](#)

[www.bvif.fi](#)

Folkhälsans NPF-verksamhet ger stöd, kunskap och samhörighet

www.folkhalsan.fi/npf

Folkhälsan erbjuder

- Hjälp, stöd och verksamhet för dig då vardagssituationer kan kännas utmanande
- Bollplank, samtalsstöd då du har frågor eller en oro
- För dig med en NPF-diagnos och för dig utan diagnos
- För dig som anhörig till någon med NPF
- För dig som möter personer med NPF i ditt arbete får råd, hjälp och stöd
- Vi utgår från dina behov och din vardag

Utredningar, terapi,habilitering i Helsingfors, Pargas, Åbo

Mångprofessionellt team som jobbar kring NPF i alla åldrar

- Ergoterapeuter
- Talterapeuter
- Psykologer
- Neuropsykolog
- Specialpedagog
- Specialsjukskötare
- Kurator
- Neuropsykiatriska coacher
- Barn/ungdoms psykiater

I Österbotten erbjuds tal-, ergo-, fysioterapi samt neuropsykiatrisk coaching

Lågtröskelverksamhet

Stöd, grupper/kurser och coaching

Föräldrastöd, samtal och handledning

- Lågtröskelmottagning, avgiftsfritt **första möte**
- Handledning, diskussion med professionell
- barnmottagningen@folkhalsan.fi
- npf@folkhalsan.fi

Grupper, kurser

- Grupper på distans och på plats
- för barn, föräldrar, morfarföräldrar
 - ✓ Hur stöda ditt känslotarka barn
 - ✓ VardagsKraft föräldragrupp
- www.folkhalsan.fi/npf

Läger

- Läger för hela familjen
 - ✓ FamiljeKraftdagar
- Läger för syskon med ett annorlunda syskonskap
 - ✓ Syskondagar för barn i Esbo och Vasa
 - ✓ Tonårsläger för syskon och unga anhöriga, Esbo

Coaching

- ✓ Neuropsykiatrisk coaching
- ✓ Handledning med terapeut
- ✓ Nuotti coaching

För yrkesverksamma och pedagoger

- För dig som i ditt arbete kommer i kontakt med NPF erbjuder vi skräddarsydda fortbildningar, handledningar, konsultationer.
- Ta kontakt!

Ni hittar oss på
www.folkhalsan.fi/npf

Mottagningen för barn, unga och familjer i Helsingfors – Folkhälsan

Mottagningen i Åbo – Folkhälsan

Mottagningen i Pargas – Folkhälsan

Kontakta oss via
npf@folkhalsan.fi

familjekurser@folkhalsan.fi

Boka in i din kalender!

- Seminarium i Tammerfors 30.10.2025 kl. 9.00–15.00
- För personal inom småbarnspedagogik och förskola
- Kostnadsfritt
- Huvudtalare: David Edfelt
 - Psykolog och expert från Karolinska Institutet, ger konkreta verktyg för att hantera problemskapande beteenden.
- Mer info kommer under våren på npfkompassen.fi

Tack för idag!

Svara gärna på vårt
utvärderingsformulär.

